

PROGRAM AUTORSKI

TYTUŁ: Wychowanie prozdrowotne i proekologiczne
w rewalidacji wychowanków
Zasadniczej Szkoły Zawodowej w oparciu o
Metodę Harcerską.

AUTOR: mgr Maria Orłowska
Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy
w Mielcu
ul. Królowej Jadwigi 1

„ WYCHOWANIE PROZDROWOTNE I PROEKOLOGICZNE W REWALIDACJI WYCHOWANKÓW ZSZ W OPARCIU O METODĘ HARCERSKĄ „

*„Dobrem najwyższym jest zgadzać się z naturą i stosownie do
niej żyć”*

Cycon

Praca wychowawcza należy do najtrudniejszych ale i najciekawszych momentów kariery zawodowej każdego nauczyciela- wychowawcy. Może być rozpoczęta w każdym momencie życia i na każdym etapie rozwoju dziecka, ale zakończona nie bywa nigdy. Proces wychowawczy, bowiem ma to do siebie, że trwa i trwać powinien nieustannie przez całe życie.

Założenia programowo- metodyczne.

1. Cele pracy wychowawczej.

Proponowany program pracy wychowawczej jest wynikiem przyjęcia określonego systemu w oparciu o skoordynowane działania całego ośrodka: szkoły i internatu. Program zawiera propozycje i rozwiązania w większości już realizowane i sprawdzone w trakcie sprawowania trzyletniej opieki wychowawczej nad powierzonym zespołem wychowanków, z uwzględnieniem jego specyfiki.

Ogólnie sformułowane cele to:

- integrowanie grupy m.in. poprzez rozwój form samorządności oraz rozwiązywanie bieżących problemów,
- intelektualny rozwój wychowanków poprzez wzbogacanie ich wiedzy z różnych dziedzin życia, oraz inspirowanie do podejmowania zadań mających na celu poznawanie zjawisk, procesów, problemów,
- modelowanie osobowości wychowanków poprzez kształtowanie właściwych postaw wobec siebie i innych, oraz analizowania różnorodnych zachowań z uwzględnieniem ich warunków,
- przygotowanie wychowanków do życia w świecie dorosłych poprzez ukazywanie różnorodnych aspektów życia społecznego (wraz z zagrożeniami) oraz kształcenia umiejętności określania swoich zadań i zobowiązań wobec tej społeczności, której jest się członkiem.

2. Uwagi o realizacji.

Opracowując program kierowałam się głównie możliwościami i zainteresowaniami wychowanków oraz ich uwarunkowaniami rodzinnymi, środowiskowymi. Uwzględniłam działalność na rzecz grupy wychowawczej, internatu, szkoły i środowiska. Metodykę pracy opracowałam zgodnie z zasadami: traktowania wychowanka jako partnera we wspólnej pracy, powszechności efektów wychowawczych, konkretności zadań i aktywności wychowanka oraz z zachowaniem pozostałych zasad rewalidacji dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych, takich jak:

- ❖ dostosowanie tematyki i metody do możliwości psycho- fizycznych wychowanków,
- ❖ dostosowanie tempa pracy do indywidualnego rytmu pracy i indywidualnych potrzeb dziecka, nie zapominając o grupie, w której wychowanek działa i funkcjonuje,
- ❖ wiązanie wszelkich treści wprowadzanych w toku procesu wychowawczo- dydaktycznego z praktycznym działaniem,
- ❖ praca małymi krokami, stawiając bardzo konkretne cele, bliskie do realizacji,
- ❖ stosowanie zasady opartej na pogłębieniu, poznanie przez rozbudzanie wszelkich zmysłów czyli polisensoryczne,
- ❖ praca w miłej, przyjaznej atmosferze,
- systematyczne utrwalanie poprzez powtarzanie.

Praca z młodzieżą w przeciągu ostatnich lat pozwala zauważyć pogłębiający się brak zainteresowania i bierność wychowanków wobec działań na rzecz innych. Towarzyszy temu wyraźny wzrost zachowań negatywnych, takich jak rozwój agresywności względem kogoś lub czegoś, zwulgaryzowanie języka, brak kultury zachowań względem drugiego człowieka.

Przyczyny tego zjawiska są bardzo złożone. Jedną z najistotniejszych jest brak właściwych wzorców i autorytetów, wynikający ze złego funkcjonowania większości rodzin naszych wychowanków (rodziny patologiczne, niezaradne wychowawczo) lub z rozluźnienia więzi rodzinnych nawet w tych rodzinach prawidłowo funkcjonujących. Winy należy szukać także w uwarunkowaniach społecznych .

Wydaje się, iż jednym ze sposobów przeciwdziałania tej sytuacji jest ciągle poszukiwanie przez wychowawcę nowych i ciekawych rozwiązań umożliwiających prawidłowe kształtowanie osobowości wychowanka. Jednym z najlepszych, sprawdzonych od lat i doskonale funkcjonujących w różnorodnych układach sposobem, jest wykorzystanie harcerskiego systemu wychowawczego.

Jako wieloletni, aktywny instruktor ZHP, pracujący z drużyną „Nieprzetartego Szlaku” w macierzystej placówce, postanowiłam realizację założeń opracowanego programu wychowawczego oprzeć na metodzie harcerskiej.

Ogólnie mówiąc zasady harcerskiego wychowania to:

- służba** – czyli czynna, pozytywna postawa wobec świata i drugiego człowieka
- braterstwo** – czyli przyjacielska i serdeczna postawa wobec innych
- praca nad sobą** – czyli nieustanne kształtowanie i doskonalenie własnej osobowości.

Zasady harcerskiego wychowania są wprowadzane w życie za pomocą wywodzącej się ze skautingu metody harcerskiej.

o **Metoda harcerska** to sposób działania odznaczający się:

- -pozytywnością – bowiem opiera się na budowaniu dobra, odkrywaniu zalet, pozwala łatwiej akceptować świat i innych ludzi, siebie samych,
- -indywidualnością – bowiem jest ukierunkowany na jednostkę, na jej rozwój osobisty, dostosowując się do możliwości i umiejętności, budując indywidualne cechy,
- -wzajemnością oddziaływań – czyli partnerstwo członków grupy, drużyny, gdzie wychowawca – instruktor jest wzorem do naśladowania, pełni rolę „starszego brata”,
- -dobrowolnością i świadomością celów – gdyż każdy członek związku samodzielnie wyraża chęć kierowania się w życiu takimi zasadami, wyraża chęć uczestniczenia i poddawania się temu działaniu,
- -pośredniością – ponieważ wszystkie podejmowane przez ruch harcerski działania służą realizacji celów wychowawczych (uzupełniają wychowanie w rodzinie, wspierają oddziaływania szkoły, internatu),
- -naturalnością – polegającą na przystosowaniu wszystkich podejmowanych działań do potrzeb i możliwości harcerskiego zespołu i poszczególnych jego członków oraz do różnorodnych warunków działania np. na wsi, w mieście, w drużynie dziewcząt, bądź w koedukacyjnej.

Jak więc widać metoda harcerska jest najbliższa w swoich założeniach głównym zasadom pracy rewalidacyjnej z dziećmi i młodzieżą o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Wspiera najefektywniej i najpełniej uzupełnia realizowanie założeń w procesie wychowawczym.

Zgodnie z programem realizacja wielu zadań odbywa się w ramach planu pracy, podczas zajęć świetlicowych, ale niektóre z nich mogą być zrealizowane wyłącznie poza harmonogramem zajęć obowiązkowych, np. podczas zbiórek harcerskich, w terenie, w soboty, niedziele, podczas imprez środowiskowych i innych.

Rozłożone w czasie działania, tworzą określone cykle problemowe, których długość uzależniona jest od potrzeb i stopnia zainteresowania wychowanków.

Wychodząc naprzeciw wymogom niezbędnym do spełnienia oraz zainteresowaniom wychowanków proponowany program działań obejmuje zagadnienia poświęcone problemom:

- Kształtowania własnej osobowości
- Życia społeczności internatowej
- Najbliższego środowiska
- Życia rodzinnego
- Higieny fizycznej i psychicznej
- Przyszłego funkcjonowania w społeczeństwie.

A wszystko w zgodzie z naturą i zdrowym stylem życia.

Realizowane są one w oparciu o stosowanie następujących form i metod pracy:

- słowne i praktycznego działania
- metody aktywizujące
- pogadanki, gawędy
- dyskusje kierowane
- pokazy
- wycieczki

Sposoby ewaluacji :

- Ankiety
- Testy
- Quizy
- Wystawki prac
- Praktyczne działanie

W ramach tak określonej problematyki przyjąłam do realizacji konkretne zadania ujęte w ramowy rozkład zajęć, łączący się ściśle z miesięcznymi planami pracy, uzupełniany zadaniami zawartymi w rocznym planie pracy Drużyny Harcerskiej „NS”.

Mielec, 28.05.2002 r.

FORMY PRACY

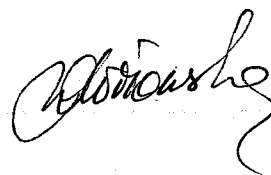
Forma pracy	Opis	Czas trwania	Częstotliwość występowania
Praca z tekstem	Czytanie artykułów, prasy, książek samodzielnie przez wychowanków lub przez wychowawcę	20-30 min	raz na każdych zajęciach
Gry i ćwiczenia	Gry prowadzone według pewnych ustalonych zasad, ze współzawodnictwem między wychowankami; ćwiczenia i czynności wykonywane i powtarzane w celu opanowania jakiejś sprawności lub nabycia wprawy w jakiejś dziedzinie	pojedynczo – kilka minut, jeden blok intensywnych gier lub ćwiczeń nie powinien przekraczać 20 min.	jak najczęściej każdego dnia, na powietrzu, w sali gimnastycznej lub rehabilitacyjnej
Rozmowa Gawęda	Opowiadanie, opowieść, pogadanka. Zawsze związana z tematem zajęć. Dostarcza informacji, poszerza wiedzę, pobudza wyobraźnię	10-15 min (gawęda zaproszonego gościa nawet do 30 min)	raz na każdych zajęciach
Pionierka Majsterka Pożyteczne prace	Wykonywanie prac użytecznych, naprawczych, twórczych, na potrzeby grupy, ośrodka, internatu, wykonanie pomocy na potrzeby grupy	20-60 min (w zależności od wykonywanego zadania)	raz, nie na każdych zajęciach
Piosenki Pląsy	Utwory muzyczne z tekstem, zabawy ruchowe ze śpiewem	5 min (nauka do 20 min)	2-3 razy nie na każdych zajęciach
Gry i zabawy dydaktyczne	Gry stolikowe, rozwijające myślenie, spostrzegawczość, umiejętność kojarzenia, ćwiczące pamięć	30-60 min	raz na każdych zajęciach
Quizy, konkursy	Zabawy umysłowe opracowane przez wychowawcę lub gotowe o tematyce ogólnokształcącej np. historyczne, geograficzne, przyrodnicze, wzbogacające słownictwo i wiedzę wychowanków	20-40 min	raz na każdych zajęciach

Obrzędy Zwyczaje	Pewne sposoby postępowania przyjęte w grupie, stosowane w pewnych okolicznościach, które łączą, wytwarzają poczucie więzi, np. powitanie, kontrakt, pożegnanie	2-3 min.	kilka razy na zajęciach
Zwiad	„Wyprawa” w celu zdobycia informacji, odkrycia nowych miejsc, tajemnic, odszukania „zgubionych” przedmiotów, ze znajomością znaków patrolowych	ok. 10-30 min. (ale może trwać całe zajęcia)	nie występuje często, stosuje się w zależności od warunków pogodowych
Gry i Biegi terenowe	Zabawy w terenie, według opracowanej trasy, z zadaniami do wykonania po drodze, na poszczególnych punktach. Zawsze pod jakimś hasłem przewodnim np. „Ukryty skarb”, „Gra historyczna”, „Gra w zielone”. Obowiązuje znajomość znaków patrolowych i topograficznych	całe zajęcia lub dłużej	nie występuje na każdych zajęciach

Literatura pomocna w przygotowywaniu, opracowywaniu i wdrażaniu zadań wynikających z założeń programu wychowawczego w oparciu o metodę harcerską :

1. E. Grodecka „O metodzie harcerskiej i jej stosowaniu”, Warszawa 1985
2. M. Kudasiewicz „Obrzędowy piec”, Warszawa 1987
3. A. Kazanecki „Z notatnikiem i busolą” – zbiór gier terenowych, Młodzieżowa Agencja Wydawnicza 1987
4. W. Łęcki, J. Wałkowski „Rajdy, złoty złazy”
5. phm. E. Prędka, hm. S. Rudziński „Poradnik drużynowego”

Mielec, 28.08.2002r.

Zagadnienia programu – zakres treści wychowania	Szczegółowe cele wychowania	Procedury osiągnięcia celów	Przewidywane osiągnięcia wychowanków
OPIEKA <u>1. Stan zdrowia.</u> -Systematyczna kontrola stanu czystości osobistej -Badania okresowe -Utrzymywanie zdrowia w równowadze psychofizycznej	-Poznanie czynników warunkujących rozwój fizyczny wych. -Uświadomienie znaczenia racjonalnego odżywiania się -Poznanie słabych i mocnych stron swego organizmu- kontrola zębów, zażywanie leków -Zdobycie umiejętności rozpoznawania sytuacji konfliktowych, stresogennych	• Dyskusja kierowana nt. hierarchii potrzeb i kolejności ich zaspokajania • Rozsypanki obrazkowo-wyrazowe nt. piramidy żywieniowej • Quiz nt. dbania o własne zdrowie, jak i gdzie szukać pomocy	-Zna czynniki mające wpływ na rozwój jednostki -Rozumie, że człowiek zaspokaja swoje potrzeby w różnych działaniach, dokonując określonych wyborów -potrafi ustalić hierarchię własnych potrzeb i ocenić możliwości ich zaspokajania Rozróżnia stany chorobowe własnego organizmu -Umie właściwie zareagować na dysfunkcję
<u>2. Sprawność fizyczna</u> -Czynny udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych -Poznawanie ciekawych sposobów spędzania czasu wolnego od nauki -Efektywne wykorzystanie tężyzny fizycznej	-Zwiększanie sprawności fizycznej poprzez trening i gry zespołowe -Wyrobinie nawyku kontaktu z naturą, świeżym powietrzem -Radzenie sobie w terenie -Zdobycie umiejętności tanecznych	• Mecze towarzyskie • Spacery rekreacyjne • Pomoc słabszym i młodszym w pracach fizycznych • Zabawy integracyjne na świeżym powietrzu • Ćwiczenia ogólnorozwojowe przy muzyce • Biegi, gry terenowe	-Wzrost sprawności ogólnej -potrafi dbać o stan swojej kondycji -czuje potrzebę ruchu dla zdrowia i lepszego samopoczucia Wie jak unikać kontuzji Zna podstawowe kroki taneczne
<u>3. Znajomość przepisów BHP, PPOŻ, ruchu Drogowego</u> -Kontynuacja akcji	-Poznanie czynników zagrażających bezpieczeństwu przeciwpożarowemu w domu, szkole, internacie	• Praca z tekstem • Konkursu i quizy drogowe • Praktyczne działanie • Majsterka	Zna przepisy ruchu drogowego, rozumie znaki drogowe Zna zawartość apteczki domowej, umie

„Bezpieczna droga do ze szkoły” Umiejętność właściwego zachowania się w sytuacjach zagrożenia Sposoby udzielania pierwszej pomocy	-Zaznajomienie z drogami ewakuacyjnymi -Zdobycie umiejętności posługiwania się sprzętem gaśniczym -Znajomość znaków i przepisów drogowych -Umiejętność korzystania z dróg pieszo i pojazdami -Zdobycie umiejętności drobnych napraw sprzętu domowego związanych z zabezpieczeniem, izolacją itp.	• Symulacje • Zgaduj - zgadule	rozpoznawać leki i wie jak je stosować Potrafi udzielić pierwszej pomocy w nagłych przypadkach Umie poradzić sobie z drobnymi uszkodzeniami sprzętu domowego
<u>Integracja</u> Życie w ośrodku godnie z regulaminem Pozytywne kontakty roleżeńskie ostrzeżenie Kodeksu Ucznia i Wychowanka Wdrażanie do bezkonfliktowego współżycia w społeczeństwie	-Poznanie i respektowanie zasad zawartych w Kodeksie -Znajomość norm współżycia w grupie internatowej, między chłopcami i dziewczętami -Uświadomienie znaczenia dobrego klimatu w ośrodku i grupie	• Obrzędy • Gry i ćwiczenia • Praca z tekstem • Dyskusje punktowe, kierowane • Spotkania towarzyskie, koedukacyjne, wizyty • Gawędy	Zna obowiązki i prawa ucznia Rozumie znaczenie przestrzegania przyjętych norm zgodnego życia w grupie Umie utożsamiać się z grupą Potrafi utrzymywać dobre kontakty z wieloma osobami

<u>VYCHOWANIE</u> <u>Samorządność i odpowiedzialność</u> <u>Wychowanie proekologiczne</u> <u>Udział w akcjach "Sprzątanie Świata" "Czysta Ziemia"</u> <u>Aktywny udział w pracach SU</u> <u>Dbalność o mienie społeczne i własne</u> <u>Umiejętność właściwego dysponowania środkami finansowymi</u>	-Poznanie ciekawostek ekologicznych i przyrodniczych -Przestrzeganie zasad ochrony i szanowania przyrody i dóbr natury -Zaangażowanie w prace SU -Rozumienie poszanowania własności swojej, cudzej i mienia społecznego	• Pokazy • Filmy video • Praca z książką • Gry i zabawy terenowe • Zgaduj – zgadule • Gry dydaktyczne • Pionierka • Gawędy	Zna zagrożenia ekologiczne Umie rozpoznawać czynniki szkodliwe i pozytywne dla zdrowia Wie na czym polega życie w zgodzie z naturą Umie wykonać wiele prac naprawczych, konserwacyjnych, zabezpieczających Zna wartość pieniądza Umie rozplanować własne kieszonkowe
<u>2. Kultura</u> Czynne i bierne uczestnictwo w kulturze Prenumerata czasopism Znajomość tradycji i kultury regionu, miasta, wsi Rozwijanie zainteresowań krajoznawczych	-Poznanie najbliższej okolicy, regionu -Zdobycie umiejętności zachowania się w galerii, na wystawie, kinie, koncercie itp. -Znajomość czasopism o tematyce kulturalnej politycznej, sportowej i innych -Znajomość piosenek i piasów	• Czytanie prasy • Wycieczki piesze i autokarowe • Quizy geograficzne, historyczne • Zabawy integracyjne • Zwiady terenowe • Rajdy, zloty • Piosenki i piasy • Obrzędy, zwyczaje • Prace plastyczne	Zna rozkłady jazdy autobusów, umie z nich korzystać Zna topografię miejsca, w którym mieszka i przebywa, osiedla, miasta Potrafi posługiwać się mapą samochodową topograficzną Posiada podstawową wiedzę geograficzną i historyczną Umie zabawić siebie i grupę np. na ognisku, kominku, spotkaniu towarzyskim
<u>3. Estetyka</u> Dbalność o wystrój pomieszczeń	-Poznanie nazw i rodzajów roślin doniczkowych -Uświadomienie znaczenia estetyki otoczenia i osobistej	• Praktyczne działanie • Majsterka • Prace plastyczne • Rozmowy	Umie zadbać o swój wygląd codzienny i odświętny Potrafi dokonać naprawy uszkodzeń Umie zadbać o kwiaty

-Hodowanie kwiatów, -Umiejętność zadbania o własny wizerunek	-Systematyczne odwiedziny u fryzjera -Znajomość obsługi sprzętu typu pralka, odkurzacz itp. -Poznanie sposobów upiększania własnego miejsca pracy i wypoczynku		Potrafi dokonać drobnych napraw odzieży Zna zasady obsługi sprzętu domowego zmechanizowanego
<u>4. Osobowość wychowanka</u> -Przestrzeganie form grzecznościowych -Rozwijanie cech altruistycznych -Postępowanie w zgodzie z kanonem praw moralnych i etycznych -Wdrażanie do podejmowania ról w życiu dorosłym	-Poznanie Prawa Harcerskiego -Przypomnienie podstawowych wartości wynikających z X Przykazań Bożych -Zrozumienie źródeł konfliktów między ludźmi -Poznanie czym jest ład społeczny i normy życia społecznego -Zrozumienie przyszłej roli dorosłego, odpowiedzialnego człowieka: ojca, męża pracownika -Uświadomienie sobie swojej seksualności	• Metody aktywizujące • Burze mózgów • Ankiety • Wywiad • Rozmowy, dyskusja kierowana • Elementy psychodramy • Praca z tekstem	Umie nawiązać rozmowę Wie jak należy się zachować w miejscach publicznych i w różnorodnych sytuacjach Szanuje dorosłego, przełożonego, rodzica Wzoruje się na autorytetach Umie zachować się w kontaktach z płcią przeciwną
DYDAKTYKA <u>1. Zgłębianie wiedzy ogólnokształcacej</u> -Utrwalanie poznanych treści -współpraca z biblioteką szkolną Oglądanie	-Umie korzystać z biblioteki szkolnej -Zna zasady korzystania z czytelni -Potrafi wybierać według upodobań programy w TV -Rozumie znaczenie wiedzy i nauki w	• Praca z tekstem • Wizyty w bibliotece • Metody oglądowe • Pokaz • Krzyżówki • Gry i zabawy dydaktyczne:	Umie ze zrozumieniem przeczytać tekst Umie kojarzyć fakty Rozumie znaczenie wielu słów Potrafi korzystać ze słowników rzeczowo, tematycznie, alfabetycznie

programów edukacyjnych i oświatowych w TV Udział w zajęciach poszerzających horyzonty umysłowe	rozwoju jednostki	• łamislówka • rozsypanki słowne, literowe • Słowniki	
<u>2. Samodzielność i świadomość wychowanków</u> -Pomoc koleżeńska w nauce -Dążenie do samokształcenia -Rzetelne przygotowanie się do egzaminów realne podejście do szans i zagrożeń czyhających w dorosłym życiu	-Zrozumienie znaczenia zdobycia zawodu i wykształcenia -Uświadomienie konieczności samodoskonalenia się -Nabycie umiejętności korzystania z dostępnych źródeł i materiałów -Wspólne rozwiązywanie zadań i problemów -Służenie pomocą słabszym w nauce	• Testy • Praktyczne działanie • Symulacje • Praca z tekstem • Meta plan	Umie rozwiązać sam nieskomplikowane problemy Potrafi skonsultować niepewność Zna odpowiedzi na pytania egzaminacyjne Umie poradzić sobie ze stresem Potrafi dokonać właściwego wyboru Umie pomóc koledze w nauce Potrafi samodzielnie myśleć

Chielec, 29.08.2002 r.

